

Faculty of
Psychology and
Educational Sciences
"Ovidius" University
of Constanta, Romania

BLACK SEA JOURNAL OF PSYCHOLOGY

www.bspsychology.ro

9 772068 464001

Optimism versus pessimism and professional interests in educators

Maria Gabriela Popa Teca¹, Rodica Laura Giurgiu²

Ovidius University of Constanta, Faculty of Psychology and Educational Sciences^{1,2}
aliloregami@yahoo.com¹, lauragiurgiu31@yahoo.com²

Abstract. The teaching profession is one of the most important professions in a society, but at the same time it is a great challenge for the one who carries it out. We are going through a period with many changes in society and in the education system. Sometimes the changes are so profound that it gives the impression that almost everything has to be started over. Through this research we want to identify some aspects related to the optimism/ pessimism of teachers, the nature of teachers in preschool education, to find out what are the factors generating optimism/pessimism or whether professional interests are those that lead their activity to the group of children.

Key words: preschool education, teacher, optimism, pesimism

Introducere

Profesia didactică este una dintre cele mai importante dintr-o societate însă, în același timp este o mare provocare pentru cel care o desfășoară. Traversăm o perioadă cu multe schimbări atât în societate cât și în sistemul de învățământ. Uneori schimbările sunt atât de profunde încât lasă impresia că aproape totul trebuie luat de la capăt.

În contextul actual mulți specialiști din domeniul educațional „aleg alt traseu din punct de vedere al carierei profesionale decât cel de a fi la catedră. La o primă vedere, această situație pare să se datoreze în primul rând laturii economice, salarizarea fiind mult sub nivelul unui trai decent, această situație, după cum spunea Nicolae Mărginean, îi pune într-o stare de inferioritate față de copiii și părinții care au un nivel material satisfactor sau chiar ridicat. Al doilea factor determinant este aspectul social, profesorul contemporan nu mai primește același respect și loc în societate ca în trecut, în multe cazuri modelele care sunt urmate de copii, adolescenți și tineri sunt persoane cu un grad mediu sau chiar scăzut de educație, uneori fără principii și valori morale, dar care pe diferite căi ajung să se remarce în societate. Acești factori pot fi considerați bariere în alegerea și desfășurarea profesiei didactice în societatea românească. În același timp remarcăm dascăli dedicați profesiei, care indiferent de ceea ce se întâmplă în viața socială și cea personală, aleg să rămână la catedră, încearcă și reușesc cu succes să lanseze copii și elevi pe drumul spinos al vieții. Se nasc o serie de întrebări: De ce ne pleacă specialiștii din sistem?, De ce rămân ceilalți?”

(ISSN: 2068-4649; Print ISSN: 2068-4649; Online ISSN: 2068-4649) Deși aceste afirmații au fost făcute cu 74 de ani în urmă ele sunt încă de actualitate.

Situațiile prezentate anterior m-au determinat să investighez optimismul, pesimismul și interesele profesionale ale cadrelor didactice, în special la nivelul învățământului preprimar.

În ceea ce privește preșcolăritatea, consider că aceasta oferă cadrului didactic, în primul rând, o serie de satisfacții în plan personal, din punct de vedere emoțional și afectiv. Distanța dintre educator și educabil este foarte mică. În general cadrul didactic, prin afectivitatea pe care o oferă copiilor, prin disponibilitatea către satisfacerea nevoilor în toate direcțiile de dezvoltare ale acestora, este acceptat și văzut de către preșcolari ca fiind un membru al familiei sau cel puțin echivalent cu unul, în fața căruia se deschid cu sinceritate.

Îmi place să afirm că „la grădiniță îmi încarc bateriile pentru a putea da piept cu realitatea cotidiană”. Preșcolarul este vesel, mereu binedispus, activ și mai ales deschis către orice solicitare. El emană energie pozitivă. Prin diferite căi preșcolarul transmite semnale că ceva este în neregulă cu el, intensitatea energiei sale scade, comportamentele se schimbă, refuză să facă ceea ce înainte făcea cu plăcere. Atunci profesorul pentru învățământul preprimar observă și investighează. Este momentul în care intervine, în majoritatea cazurilor cu succes, ajutat sau nu de familie sau de alți specialiști și remediază situația sau reduce într-o oarecare măsură impactul negativ.

Prin lucrarea de față dorim să identificăm unele aspecte ce țin de optimismul/pesimismul cadrelor didactice, firea profesorilor din învățământul preprimar, să descopăr care ar fi factorii generatori de optimism/pesimism sau dacă interesele profesionale sunt cele care conduc activitatea acestora la grupa de copii.

Importanța socială a profesiei didactice

Nicolae Mărginean în lucrarea *Psihologia persoanei* (1944) realiza o diferențiere între profesie și meserie. În prima categorie erau cuprinse profesiile: medic, avocat, inginer, profesor, preot, în cea de a doua categorie fiind cuprinse *alte meserii*” (Nicolae Mărginean, 1944, pagina 308). Profesorii, deși aveau o *proastă salarizare* comparativ cu alte persoane din comunitate, au fost și sunt considerați pionieri importanți în societate, poziție care îi obligă la o oarecare prestață fizică, etică și morală.

Pedagogul Emil Păun afirma că o „profesie se bucură de o înaltă valorizare socială, ea se realizează în raport cu un ideal și un cod etic, și mai puțin prin aplicarea unor reguli asimilate, dar lipsite de un fundament teoretic. Profesia este rezultatul unei formări specifice, exigente, care-i abilitază pe cei formați cu o expertiză profesională recunoscută și valorizată social” (E.Păun, *apud.* J.Beckers, 2007).

Marquerite Altet consideră că „profesorul, în calitate de profesionist este o combinație a trei componente: *a fi* făcând referire la stilul personal, *a intra în relații* – stilul relațional al individului și *a preda* având în vedere stilul didactic” (Ion Moise, 2010, p.6).

În activitatea sa, profesorul de învățământ preșcolar nu este doar un posesor de cunoștințe și competențe. El trebuie să aibă o anumită axă a valorilor, pe care să o interiorizeze copiilor, trebuie să aibă și anumite aptitudini și capacitatea de a descoperi aptitudini la copiii cu care intră în contact. Deasemeni trebuie să fie un bun manager în gestionarea tuturor situațiilor cu care se confruntă, atât din partea preșcolarilor cât mai ales din partea adulților. Comunicarea trebuie să fie una eficientă, să știe să asculte, să ofere informațiile potrivite la timpul potrivit. Să aibă capacitatea de a studia problemele cu care se confruntă și să identifice rapid cele mai bune soluții de gestionare a acestora. Așa cum afirma Emil Păun „profesorul expert și cel reflexiv reprezintă două dimensiuni

Expertiza și reflexivitatea nu sunt nici opuse nici exclusive una în raport cu cealaltă” (Emil Păun, 2017, p.143).

Alegerea unei profesii reprezintă o etapă importantă în viitoarea carieră a persoanei, căci în funcție de această alegere se va contura parcursul profesional. Pentru ca alegerea să se dovedească a fi cea mai bună trebuie luate în considerare anumite aspecte ce țin atât de factorii interni cât și de cei externi.

Personalitatea profesorului – concepte generale

Pornind de la definiția conceptului de personalitate oferită de Gordon Allport „personalitatea este organizarea dinamică în cadrul individului a acelor sisteme psihofizice care determină gândirea și comportamentul său caracteristic” (M. Zlate, p.60, *apud.* G. Allport, 1991).

Pedagogul Romiță Iucu (2006) consideră că personalitatea cadrului didactic, ca specialist în educație și manager al grupei de copii/ clasei de elevi reprezintă un factor important în activitatea didactică și cea de conducere. În ceea ce privește personalitatea profesorului specialiștii au identificat două tipuri: personalitatea de bază și personalitatea cristalizată.

Personalitatea de bază (concept regăsit în lucrările lui Kardiner) este considerată o structură personalitară internă, mobilă și flexibilă, parțial polivalentă cu care individul intră în câmpul profesional psihopedagogic. Este o structură complexă care conține două mari dimensiuni:

- personalitatea reală
- aptitudinea psihopedagogică” (Romiță Iucu, 2006, p.124).

Personalitatea cristalizată este „rezultatul acțiunii forțelor interne și a celor externe asupra personalității de bază. Fundamentele concrete pentru construcția personalității cristalizate o reprezintă plasticitatea și flexibilitatea personalității de bază. În urma cristalizării personalității rezultă competențele profesorului” (Romiță Iucu, 2006, p.134).

Profesia didactică însumează o serie de acțiuni realizate de către profesor în mai multe planuri: personal, social, profesional, emotional, psiho-pedagogic, relational.

Funcțiile și rolurile profesorului

Pedagogii Adrian Neculau (1944), Ioan Cerghit (1982), Constantin Cucoș (2009), Virgil Frunză (2013), Emil Păun (2017), Ion-Ovidiu Pânișoară (2017) și alții, identifică mai multe funcții pe care le are profesorul: educator, organizator al procesului de predare-învățare-evaluare, partener al educației sau om resursă, îndrumător/conducător, membru al corpului profesoral:

Pentru fiecare funcție deținută de o persoană cu statutul de cadru didactic există o sumă de roluri (sarcini) pe care trebuie să le îndeplinească.

Din perspectiva pedagogului Ion-Ovidiu Pânișoară „un elev pregătit pentru un viitor imprevizibil este un obiectiv care are la bază un fundament important: *un profesor foarte bun*. În sala de grupă/clasă profesorul îndeplinește mai multe roluri, simultan, iar el trebuie să le identifice, să le cunoască și mai ales să creeze un echilibru între ele” (Ion-Ovidiu Pânișoară, 2017, p.20).

Competențele profesorului

Procesul de profesionalizare a cadrelor didactice se definește în primul rând prin formarea competențelor specifice domeniului educațional. „Competența cadrului didactic cuprinde un ansamblu de elemente între care intersecția cunoștințe de specialitate – cunoștințe psihopedagogice reprezintă doar vârful aisbergului. Profesorul de succes trebuie să păstreze un echilibru între cele două tipuri de cunoștințe” (I.O.Pânișoară, 2009, p.17).

Competențele profesorului din perspectiva mai multor specialiști în domeniul pedagogiei – I. Cerghit (1982), R. Iucu (2006), C. Cucoș (2009), V. Frunză (2013), E. Păun (2017), I.O.

2017) sunt specialiști în educație, profesională, de comunicare, psihopedagogice, socio-emoționale, de evaluare, de consiliere, manageriale (managementul clasei, managementul carierei), de dezvoltare instituțională.

Optimismul ca trăsătură a profilului optim de personalitate

Optimismul pedagogic este definit ca fiind „acea atitudine profund umanistă care exprimă încredere în posibilitățile reale de formare a omului prin organizarea corespunzătoare a sistemului de influențare educațională”, raportul dintre educație și dezvoltarea copilului fundamentând acest concept” (Dancsuly A., 1979, p.28).

În opoziție cu definiția optimismului propusă anterior de către A. Dancsuly am putea considera că pesimismul pedagogic - exprimă aceea atitudine profund umanistă care exprimă neîncrederea în posibilitățile reale de formare a omului prin organizarea corespunzătoare a sistemului de influențare educațională.

Optimism versus pesimism

Optimismul și pesimismul sunt atitudini care definesc o persoană, sunt opuse ca modalitate de percepere, abordare și soluționare a evenimentelor cu care aceasta se confruntă.

Majoritatea definițiilor asociază cuvântului *optimism* orientarea către aspectele pozitive ale vieții. Ele susțin ideea că, indiferent de ceea ce li se întâmplă, optimiștii își concentrează atenția doar asupra lucrurilor plăcute, favorabile lor, trecând cu vederea evenimentele negative și nereușitele.

Atât optimismul cât și pesimismul joacă un rol important în viața unui om, având ecouri în mai multe aspecte ale ei: viața personală, familie, profesie, stare de sănătate fizică și mentală, viața socială etc.

Majoritatea definițiilor asociază cuvântului *optimism* orientarea către aspectele pozitive ale vieții. Ele susțin ideea că, indiferent de ceea ce li se întâmplă, optimiștii își concentrează atenția doar asupra lucrurilor plăcute, favorabile lor, trecând cu vederea evenimentele negative și nereușitele.

Teoria lui Carl Gustav Jung, care a identificat două tipuri de orientări ale individului: introvertă și extravertă (spre interior respectiv spre lumea exterioară), atribuie fiecărei firi anumite comportamente. Introvertitului îi sunt atribuite valorile teoretice sau religioase și iubirea față de propria persoană, orientare identificată la pesimist. Extravertitul este, după Jung, orientat către exterior, dominat de valorile economice și sociale, iubirea fiind îndreptată către alte persoane, caracteristici identificate la optimist. Așa cum consideră Jung, la fiecare persoană putem identifica ambele firi, însă una este dominantă. Putem considera că și în ceea ce privește optimismul sau pesimismul la o persoană pot fi identificate ambele firi, însă doar una dintre ele este dominantă (Bonchiș Elena, 2006).

În lucrarea sa, Seligman abordează conceptul de *optimism învățat* și este de părere că acesta „nu înseamnă redescoperirea puterii gândirii pozitive. Însușirile optimiste nu derivă din lumea roz a evenimentelor fericite. Nu înseamnă să înveți să spui lucruri pozitive despre propria persoană. Afirmările pozitive despre sine au un efect foarte mic. Crucial este ceea ce gândești atunci când eşuezi, folosind puterea *gândirii non-negative*. Să schimbi lucrurile distructive pe care ți le spui atunci când ai parte de necazurile pe care viața ni le rezervă tuturor, iată cheia optimismului” (M.Seligman, 2004, p.22).

M. Seligman, în studiile sale, susține ideea că optimismul se învață și dezvoltă teoria controlului personal, în care prezintă două concepte de bază, strâns legate între ele:

generată de credința că, orice ai face, nu contează;

□ **stilul explicativ** – maniera în care ne explicăm de obicei *de ce* au loc evenimentele, identificând două stiluri explicative: optimist și pesimist. Stilul explicativ optimist pune capăt neajutorării, iar stilul explicativ pesimist favorizează și întreține neajutorarea. Cercetătorul consideră că fiecare dintre noi poartă în suflet un cuvânt, (un DA sau un NU) iar acel cuvânt se reflectă în stilul explicativ.

Cercetările efectuate au relevat faptul că există două stiluri explicative: unul pentru evenimente plăcute (pozitive), care se modifică în timp și altul pentru evenimente neplăcute (negative), care s-a dovedit a fi stabil pe o perioadă de peste 50 de ani (M.Albu, M.Porumb, 2009, p.65, *apud*. Seligman, 2004).

J. D. MacArthur și C. M. MacArthur (1998) fac distincție între două forme de optimism:

- **optimismul dispozițional** (optimismul ca dispoziție), care se manifestă la o persoană prin încrederea sa că, în general, șansele de a se întâmpla evenimente plăcute sunt mai mari decât șansele de a se produce evenimente neplăcute;
- **optimismul situațional** (optimismul într-o situație particulară), care, unei persoane aflată într-un anumit context, îi generează speranțe că, în situația respectivă, se vor produce evenimente favorabile mai degrabă decât evenimente nefavorabile.

O atitudine pesimistă poate foarte adânc înrădăcinată încât pare că este permanentă. O caracteristică a stilului explicativ pesimist este modul de gândire negativ (o concepție negativă asupra viitorului). Problemele unei persoane se pot agrava sau ameliora în funcție de modul în care se gândește persoana la acestea.

La baza pesimismului stă *fenomenul de neajutorare*, prin acesta înțelegând „starea de lucruri în care nimic din ce alegi să faci nu afectează ceea ce se întâmplă. Gândurile omului nu sunt doar reacții la evenimente ci și factori care influențează acele evenimente. Una din cele mai importante descoperiri ale psihiatriei este aceea că indivizii pot să-și aleagă modul în care gândesc. Una din cele mai semnificative alegeri pe care le putem face privește obișnuințele noastre în gândire” (M.Seligman, 2004, p.p. 11,15). „Neajutorarea învățată se poate transforma din ceva de scurtă durată și local, în ceva de lungă durată și general, dacă persoana care suferă un eșec este pesimistă. Dacă persoana este optimistă eșecul produce o demoralizare temporară. Cheia acestui proces este speranța sau lipsa speranței” (M.Seligman, 2004, p. 87).

Specialiștii au identificat două tipuri de pesimism: **pesimismul defensiv** și **pesimismul deprimant**. Pesimismul defensiv se referă la modalitatea în care persoana încearcă să prevină anumite situații, să se pregătească pentru eventualitatea unui eșec. Acesta reprezintă latura pozitivă a pesimismului. El adoptă acest stil explicativ pentru a se feri de pericole. Pesimismul deprimant se referă la exagerarea eșecurilor, la a vedea un eșec ca pe o tragedie, ca pe o catastrofă, este acea tendință de a vedea doar aspectele negative. Pesimistul deprimant are mai mult de suferit decât pesimistul defensiv. Pesimistul defensiv are mai multe șanse de a performa, de a reuși, chiar și față de optimist, deoarece are capacitatea de a pune în balanță toate aspectele care pot influența rezolvarea problemelor, în timp ce optimistul, datorită entuziasmului său poate să scape din vedere anumite aspecte. Diferența dintre cei doi este că atunci când eșuează, pesimistul nu mai are energie să o ia de la capăt, în timp ce optimistul a înțeles unde a greșit, a învățat și poate relua sarcina de la început.

Fenomene dezadaptative în profesia didactică

În profesia didactică, fenomene dezadaptative precum stresul, burnout-ul, workaholism-ul sau mobbing-ul, în funcție de extensia și intenția exprimării și manifestării, afectează pe de o parte cadrele didactice în plan personal și profesional, pe de altă parte organizația școlară în care acestea își desfășoară activitatea. Se consideră că aceste fenomene au efecte *disfuncționale și dezadaptative și pot fi introduse în categoria celor ameliorative* (Mielu Zlate, 2007, p.566).

STRESUL reprezintă o problemă majoră în sistemul de învățământ, având niveluri și forme diferite, cuprinzând toți factorii implicați: profesori, elevi, părinți, bunici. La nivel mondial se consideră că stresul este o problemă socială. El nu are întotdeauna consecințe negative, însă acestea au o pondere mai mare în rândul populației, Mielu Zlate considerând că stresul este *stimulul exterior potențial vătămător* (Mielu Zlate, 2007, p.569).

BURNOUT - epuizarea profesională, generează efecte devastatoare în existența profesională a oamenilor. Afectează atât viața cât și activitatea profesorului din punct de vedere fiziologic, psihic, psihosocial, psihoorganizațional și social. Cel mai adesea burnout-ul este asociat cu termenii: epuizare, uzură, ruină a sănătății. O persoană aflată într-o situație de burnout este descrisă ca fiind obosită, surmenată, epuizată fizic și psihic, cu sănătatea șubrezită și cu capacitatea de muncă grav afectată.

WORKAHOLISM – dependența de muncă, așa cum arată Mielu Zlate (2006), se consideră că unele persoane sunt dependente de muncă așa cum altele sunt dependente de alcool, tutun sau droguri. În literatura de specialitate pentru dependența de muncă a fost utilizat pentru prima dată termenul workaholism, de către Wayne Oates, în 1971, definind prin acesta *nevoia incontrollabilă de a munci*.

MOBBING-UL – psihoteroarea la locul de muncă; Heinz Leiman a studiat diverse fenomene cu care se confruntă angajații la locul de muncă, printre care: încălcarea drepturilor, hărțuire psihologică, denigrare, diverse forme de agresiune care generează probleme atât în plan personal cât și în plan organizațional. Aceste probleme pot îmbraca forme de la ușoare la grave, adică de la răniri la sinucideri” (Mielu Zlate, 2006, p.627). Prin mobbing se înțelege o situație comunicativă care amenință să-i producă individului grave daune fizice și psihice, Este un proces de distrucție, construit din acțiuni ostile care prin repetiție constantă au efecte primejdioase (Mielu Zlate, 2006, p.628, *apud*. Leymann, 1990, pp26-27). Probleme de acest gen au fost întâlnite chiar și în organizațiile școlare. Mobbing-ul presupune existența unui agresor și a unei victime.

Toate fenomenele dezadaptative descrise anterior pot fi întâlnite în organizațiile școlare și toate afectează profesorul în plan personal, familial, profesional, relațional, social, și nu în ultimul rând în plan organizațional. Pentru toate aceste fenomene au fost elaborate modele de acțiuni în vederea prevenirii, ameliorării sau a tratării lor, însă aceste subiecte nu fac obiectul cercetării noastre. Aceste fenomene dezadaptative au fost trecute în vedere deoarece pot fi regăsite atât la persoane care posedă un stil explicativ optimist cât și la persoane cu un stil explicativ pesimist.

Elemente specifice ale activității profesorului din învățământul preșcolar

Profesia didactică se află într-o perioadă de transformare și incertitudine datorată multiplelor și profundelor schimbări care se petrec în învățământ. Tendințele modernității ocupă tot mai mult teren față de tradițional însă și cel din urmă își păstrează încă, o poziție bine determinată în învățământul românesc.

Învățământul preșcolar este și el cuprins de aceste schimbări. Profesorul în multitudinea rolurilor pe care le are de îndeplinit este considerat de către specialiști un *cameleon profesional* iar aceasta reflectă și ceea ce se întâmplă în afara rolurilor sale, căci trebuie să se adapteze

or cauzate de schimbările care se produc în învățământ în plan teoretic iar el trebuie să le transpună în practică. Activitatea cadrelor didactice este într-o „permanentă presiune a eficienței și eficacității adică să realizeze mai mult cu mai puțin” (E. Păun, 2017, p.156). Pentru profesorul din învățământul preșcolar a lucra cu mai puțin este o limitare a posibilităților sale de a realiza activități atractive și stimulante pentru preșcolari, în condițiile în care în prezență se confruntă cu mari lipsuri de materiale didactice.

Activitatea dascălilor este limitată de:

➤ **factori interni:**

de natură organizațională: lipsa resurselor financiare, împovărarea cu sarcini nondidactice, politica managerială a grădiniței/școlii

de natură socio-profesională: lipsa fondurilor pentru cursurile de formare continuă

➤ **factori externi:** creșterea și diversificarea așteptărilor societății față de școală, presiunea părinților asupra profesorilor, menținerea și realizarea aceluiași servicii educaționale cu personal redus.

La scară largă există convingerea că pentru a preda este de ajuns să cunoști bine disciplina pe care o predai. În multe cazuri, aceasta este și convingerea părinților, care intervin în actul educațional prin exprimarea, în fața cadrului didactic sau nu, a unor păreri despre cum, cât și ce trebuie să facă acesta în activitatea sa profesională, prin intervenții asupra cunoștințelor copilului, uneori combătând ceea ce a spus profesorul, prin criticarea activității cadrului didactic în fața copilului, fapt care generează confuzii, incertitudini, neîncredere în actul educațional și în profesor.

Spre deosebire de profesorii care predau o anumită disciplină (la școală/liceu) profesorul pentru învățământul preșcolar trebuie să cunoască toate domeniile experiențiale căci el trebuie să construiască temelia tuturor științelor. De măiestria profesională a educatoarei depind formarea deprinderilor de muncă intelectuală/practică, atracția copilului față de o anumită disciplină sau mai multe, descoperirea aptitudinilor copilului, descoperirea copiilor talentați și direcționarea lor către școlile aptitudinale, dezvoltarea stimei de sine, formarea/dezvoltarea unei axe a valorilor morale/sociale.

Profesorul este un fel de *cameleon profesional* care trebuie permanent să își schimbe culoarea pentru a juca mai multe roluri: cel de pedagog, preocupat de climatul relațional din clasă și de construirea situațiilor de învățare, cel de manager al grupei, care se ocupă de gestionarea conflictelor dintre copii (uneori dintre părinți), cel de tată sau mamă, care arbitrează problemele de disciplină, preocupat de problemele personale, afective, existențiale, familiale ale copiilor. A fi *cameleon profesional* solicit eforturi epuizante (Emil Păun, 2017, p.155, *apud*. M.Tardif și C. Lessard, 1999).

O provocare este și diferența dintre activitatea planificată și cea realizată efectiv la clasă, căci dascalul își propune să realizeze ceva însă apar situații, neajunsuri care nu sunt specificate nicăieri și care se impun a fi rezolvate, fiind astfel parte din activitatea profesorului. În învățământul preșcolar nu există manual prin urmare educatoarea este provocată să dea frâu liber creativității.

Activitatea cu preșcolarii ca factor generator de optimism sau pesimism

Consider că preșcolarii care frecventează grădinița cu program prelungit are unele avantaje față de cei care frecventează grădinița cu program normal. La program prelungit copilul petrece toată ziua, dascălul fiind în majoritatea timpului singur cu cei 30 de copii ai grupei, primind ajutor de la îngrijitoare atunci când copiii merg la baie, când iau prânzul, când se pregătesc de culcare sau la trezire. Chiar de la grupa mică copiii învață să se descurce singuri căci educatoarea nu are cum să-i ajute pe toți deodată. Astfel treptat capătă autonomie în ceea ce privește îmbracatul/dezbrăcatul, hrănirea, igiena personală, grija față de lucrurile personale.

at ISSN: 2068-4649, Print ISSN: 2068-4649

- at ISSN: 2068-4649, Print ISSN: 2068-4649
- unul pe care îl manifestă la grădiniță (în afara familiei/în absența părinților)
 - unul pe care îl manifestă în familie, în prezența părinților

Exemple:

- strâng din proprie inițiativă jucăriile înainte de a pleca de la grădiniță deși acasă niciodată nu fac asta;
- copiii care devin agresivi doar la grădiniță și doar în anumite situații (simt că le este invadat teritoriul, aceștia fiind singuri la părinți);
- împart jucăriile cu colegii deși acasă au un frate/o soră cu care niciodată nu vor să împartă nimic;
- frați gemeni (frate și soră) care acasă tot timpul se ceartă, se bat, își strică unul altuia ceea ce a realizat (construcție din cuburi, desen) sau jucăriile preferate, la grădiniță se joacă doar împreună, își rezervă loc unul altuia la aceeași măsuță, râd, vorbesc, se joacă singuri sau amândoi împreună cu alți copii;
- copiii care își lovesc mama, aceasta instinctiv ridicând mâinile deasupra capului ca să se apere (mama încercând să încalțe copilul, acesta în timp ce introduce piciorul în încălțăminte își lovește mama cu pumnii) deși la grădiniță niciodată nu manifestă comportamente agresive față de alți copii sau adulți (educatoare, îngrijitoare) etc.;

Aceste comportamente duplicitare ale copiilor sunt semn clar că ei respectă regulile de grup dacă le înțeleg și mai ales dacă acestea sunt respectate de toți membrii grupului.

Pentru un profesor care posedă un stil explicativ optimist, aceste situații devin provocări care îl vor solicita să găsească soluții chiar dacă ceea ce trebuie corectat se manifestă în afara grădiniței. Educatoarea are un rol foarte important pentru copil și dacă identifică strategiile potrivite poate influența favorabil comportamentele copiilor atât în spațiul grădiniței cât și în afara acestuia. În schimb un profesor care posedă un stil explicativ pesimist va acționa doar în activitatea sa, fără să se implice în ceea ce este în afara spațiului școlar.

Metodologia cercetării

Scopul cercetării noastre a fost acela de a identifica optimismul, pesimismul și interesele profesionale în rândul profesorilor pentru învățământ preșcolar.

Ipotezele lucrării

1. Se prezumă că optimismul profesorilor pentru învățământul preșcolar se încadrează, în general, la nivelul mediu al populației.
2. Presupunem că subiecții cu vârsta peste 35 de ani sunt mai optimiști decât cei sub 35 de ani.

Obiectivele cercetării

- O1** Stabilirea nivelelor scalei OPT+ al respondenților cuprinși în cercetare;
- O2** Stabilirea scorurilor scalei OPT- al profesorilor incluși în lotul de subiecți;
- O3** Stabilirea scorurilor chestionarului OPT al grupului țintă;

Lotul de subiecți

Lotul de subiecți este alcătuit din 30 de profesori pentru învățământul preprimar, de stat, program prelungit și program normal, în totalitate femei, de naționalitate română, cu vârsta cuprinsă în intervalul 20 – 60 de ani și vechime între 1 și 45 ani. Analiza rezultatelor înregistrate

prin delimitarea a două pagini în ceea ce privește vârsta și vechimea subiecților după cum urmează:

Centralizarea informațiilor oferite de către subiecți în funcție de vechimea în profesia didactică, acesta fiind criteriul principal de selecție a lotului de subiecți, a înregistrat 15 de profesori cu vechime sub 10 de ani și 15 profesori cu vechime peste 10 de ani. În urma centralizării informațiilor oferite de către subiecți în funcție de vârstă s-au înregistrat 16 profesori cu vârsta sub 35 de ani și 14 profesori cu vârsta peste 35 de ani.

Instrumentele cercetării

Pentru redactarea și realizarea lucrării *Optimism versus pesimism* și interese profesionale la educatori, precum și pentru optimizarea activităților derulate în cadrul cercetării am realizat Diagrama Gantt și Matricea logică, grafice, diagrame, tabele create cu ajutorul programelor Microsoft Word și Microsoft Excel. În vederea realizării cercetării am utilizat Chestionarul OPT.

Chestionarul Opt se administrează individual, fără limită de timp.

Acest chestionar a fost elaborat după modelul instrumentului ASQ (Attributional Style Questionnaire), construit de Seligman (2004). S-a considerat că este necesară realizarea unui instrument nou și nu traducerea chestionarului ASQ întrucât mulți itemi din ASQ descriu situații cu care majoritatea persoanelor din România nu s-au confruntat. Din acest motiv, le-ar fi dificil să își imaginezeze cum ar gândi în fața unor asemenea evenimente, pentru a putea indica la fiecare item răspunsul care li se potrivește.

Chestionarul OPT, prin cele două scale ale sale (OPT + , OPT -), măsoară stilul explicativ pentru evenimente pozitive și stilul explicativ pentru evenimente negative. Scorul total al chestionarului evaluează stilul explicativ. Chestionarul OPT conține 48 de itemi, grupați în două scale. Jumătate dintre eievaluează stilul explicativ pentru evenimente pozitive (scala OPT+), iar ceilalți, stilul explicativ pentru evenimente negative (scala OPT-). Itemii scalelor sunt amestecați în cadrul chestionarului. Fiecare scală conține câte 8 itemi pentru fiecare dintre cele trei dimensiuni ale stilului explicativ (permanența, generalizarea și personalizarea). Repartizarea itemilor pe scale este indicată în Anexa 1.

Fiecare item din chestionarul OPT descrie un eveniment (pozitiv sau negativ, în funcție de scală) și propune două interpretări ale acestuia (două răspunsuri): una corespunde modului de a gândi al pesimiștilor, iar cealaltă, explicațiilor date în mod obișnuit de optimiști. Subiectului i se cere să aleagă răspunsul care se aseamănă cel mai mult cu felul său de a interpreta situații similare celei descrise de item. Răspunsul care corespunde stilului explicativ specific optimiștilor este cotate cu un punct, iar celălalt cu zero puncte.

Caietul chestionarului conține instrucțiunile pe care le primește subiectul pentru a răspunde la chestionar și itemii chestionarului OPT, grupați câte 12 pe fiecare pagină.

Pe **Foaia de răspuns** sunt notate informațiile pe care subiectul trebuie să le comunice pentru a putea fi identificat (numele, data nașterii și data evaluării) și pentru a se putea interpreta răspunsurile sale (vechimea în învățământul preșcolar). Vârsta se calculează în ani, luni și zile, făcând diferența între data evaluării și data nașterii, după care se reține doar numărul de ani (care reprezintă vârsta subiectului în ani împliniți, la data evaluării). Pe Foaia de răspuns urmează patru coloane, care corespund celor patru pagini cu itemii din Caietul chestionarului. Fiecare coloană conține, pentru 12 itemi, numărul itemului și răspunsurile posibile (a și b). Subiectul trebuie să încercuiască răspunsurile alese.

Cotele T sunt calculate după o anumită formulă și servesc la interpretarea scorurilor subiectului la scalele chestionarului OPT și ale întregului chestionar, prin raportarea acestora la rezultatele obținute de persoanele din eșantionul extras din populația din care subiectul face parte (având în vedere vechimea în învățământul preșcolar și vârsta sa).

Se consideră că o cotă T este mică, dacă este mai mică decât 40 și este mare, dacă este mai mare decât 60. Cota T la chestionarul OPT permite să se afle dacă o persoană este optimistă, este pesimistă sau nu este nici optimistă, nici pesimistă. Cotele T la scalele chestionarului ajută la o mai bună cunoaștere a persoanei, ajutând să se afle cum gândește aceasta atunci când i se întâmplă evenimente plăcute și atunci când se confruntă cu situații neplăcute.

Tabelul 1. Interpretarea scorurilor chestionarului OPT

Scala	Scoruri	Interpretare
Scala OPT +	Scoruri mici	<ul style="list-style-type: none"> • evenimentelor pozitive le atribuie cauze tranzitorii, precum o dispoziție sau un efort depus; • cred că evenimentele pozitive au cauze specifice, că sunt datorate situațiilor în care s-au produs; • pentru evenimente plăcute, caută cauzele în exteriorul persoanei lor.
	Scoruri mari	<ul style="list-style-type: none"> • cred că evenimentele pozitive au cauze permanente și generale; • motivează succesele pe care le obțin prin existența unor calități personale.
Scala OPT-	Scoruri mici	<ul style="list-style-type: none"> • consideră că evenimentele neplăcute au cauze permanente și vorbesc despre acestea utilizând termeni ca <i>mereu</i> și <i>totdeauna</i>; • dau explicații generale pentru insuccesele lor; • se autoînvinovățesc atunci când se întâmplă lucruri neplăcute
	Scoruri mari	<ul style="list-style-type: none"> • cred că evenimentele negative au cauze trecătoare – se întâmplă numai <i>uneori</i> sau au avut loc doar <i>în ultimul timp</i> – și specifice, legate de anumite circumstanțe; • atribuie cauze specifice nereușitelor proprii și consideră pe alții vinovați pentru ele.
Chestionarul OPT	Scoruri mici	Pesimism
	Scoruri mari	Optimism

Tabelul nr. 2. Mediile grupurilor în funcție de ambele criterii.

Media grupului	OPT+		OPT-		Scor OPT	
	< 35ani	> 35ani	< 35ani	> 35ani	< 35ani	> 35ani
în funcție de vârstă	49.56	49.92	48.93	54.71	48.43	52.57
în funcție de vechime	< 10ani	> 10ani	< 10ani	> 10ani	< 10ani	> 10ani
	50.06	49.40	50.2	51.8	50.13	50.6

ISSN: 2068-4649, Print ISSN: 2068-1166
Tabelul nr. 2. scorurile grupurilor la OPT+, OPT- și scorul chestionarului OPT atât în funcție de criteriul vechime cât și în funcție de criteriul vârstă, sunt foarte apropiate, excepție făcând OPT- și Scorul chestionarului OPT obținut în funcție de criteriul vârstă.

Ipoteza 1: Se prezumă că optimismul profesorilor pentru învățământul preșcolar se încadrează, în general, la nivelul mediu al populației.

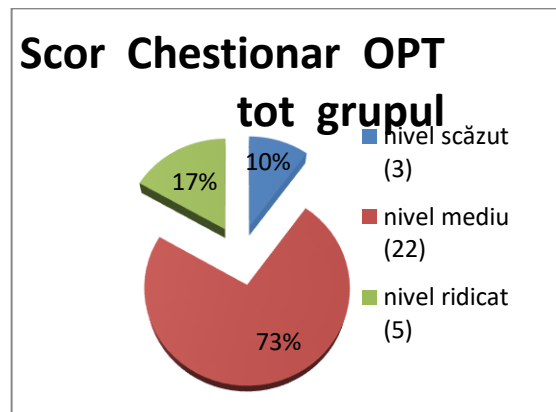

Figura nr. 1. Reprezentarea grafică a nivelului OPT al grupului de subiecți

În urma aplicării chestionarului și a analizei rezultatelor s-a constatat că Scorul OPT obținut de 73% din subiecții cuprinși în cercetare corespunde nivelului mediu de optimism, adică o cotă T cuprinsă între 40 și 60, în timp ce 17 % au înregistrat optimism și 10% pesimism, ceea ce confirmă prima ipoteză.

Subiecții care au obținut optimism peste media populației, adică o cotă T peste 60, sunt atât debutanți cât și cu vechime, după cum urmează: doi subiecți au vârsta sub 35 de ani și vechimea sub 10 ani, doi dintre respondenți au vârsta peste 35 de ani și vechimea peste 10 ani, iar un respondent are vârsta peste 35 de ani și vechimea sub 10 ani. Respondenții care au obținut pesimism, adică o cotă T sub 40, au vârsta sub 35 de ani și doar unul are peste 10 ani vechime.

Ipoteza 2: Presupunem că subiecții cu vârsta peste 35 de ani sunt mai optimiști decât cei sub 35 de ani.

Prin compararea rezultatelor obținute de subiecții din grupurile selectate după criteriul vârstă, se observă că cei cu vârsta peste 35 de ani au înregistrat un stil explicativ al optimismului la nivelul și peste media populației, în timp ce la cei sub 35 de ani se regăsesc și subiecți cu un stil explicativ sub media populației, aceștia fiind considerați pesimiști. Subiecții sub 35 de ani au înregistrat o cota de 48,43 în timp ce subiecții peste 35 de ani au înregistrat cota 52,57.

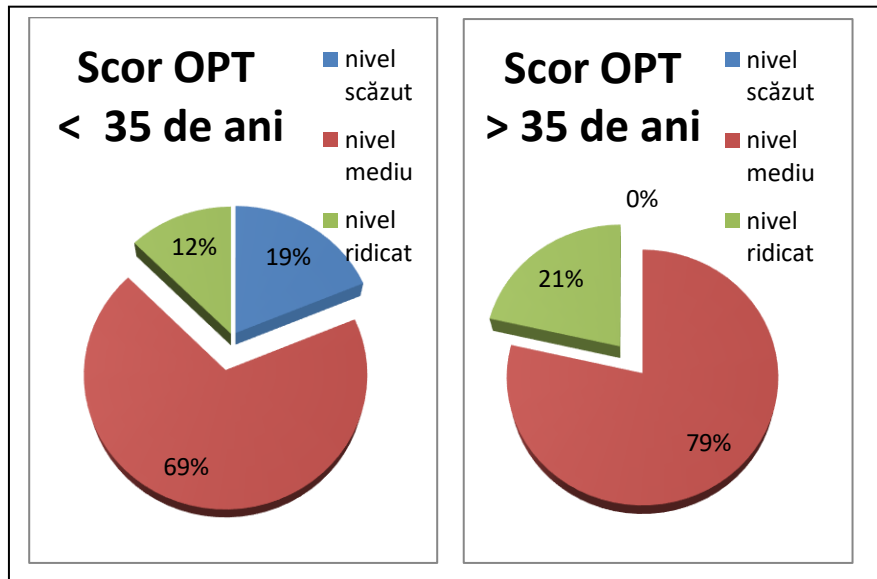

Figura nr. 2. Compararea scorurilor OPT obținute de subiecți din grupurile selectate după criteriul vârstă

În urma analizei și comparării rezultatelor s-a constatat că respondenții cu vârsta peste 35 de ani au înregistrat următoarele rezultate: 69% nivel mediu al optimismului, 12% nivel ridicat și 19% nivel scăzut al optimismului. Respondenții cu vârsta peste 35 de ani au înregistrat 79% nivel mediu al optimismului, 21% nivel ridicat și zero nivel scăzut.

Analiza rezultatelor reflectă faptul că trei dintre subiecți au înregistrat pesimism, scorurile acestora fiind sub nivelul mediu al populației. Din centralizatorul rezultatelor reiese faptul că cei trei subiecți au vârsta sub 35 de ani, doi fiind sub 10 ani vechime și celălalt peste 10 ani vechime. Se consideră că, în general, acești subiecți atribuie evenimentelor pozitive cauze tranzitorii, precum o dispoziție sau un efort depus. Ei cred că evenimentele pozitive au cauze specifice și sunt datorate situațiilor în care s-au produs. Pentru evenimente plăcute, caută cauzele în exteriorul persoanei lor. Evenimentele neplăcute considerate ca fiind generate de cauze permanente și vorbesc despre acestea utilizând termeni ca mereu și totdeauna. Oferă explicații generale pentru insuccesele lor. Se autoînvinovășesc atunci când se întâmplă lucruri neplăcute.

La polul opus se situează 5 subiecți care au înregistrat scoruri mari la Chestionarul OPT, care, conform rezultatelor, sunt persoane optimiste.

Este destul de probabil ca subiecților care au obținut scoruri mari (peste 60) la scala chestionarului OPT să li se potrivească următoarele caracteristici: respectă normele și regulile, sunt ordonați, își planifică acțiunile, se străduiesc să facă totul bine, sunt persoane de încredere, gândesc pozitiv, își controlează emoțiile, au încredere în forțele proprii, manifestă interes pentru cei din jur, respectă părerile și drepturile celorlalți, încearcă să se afle în relații bune cu ceilalți.

Este puțin probabil ca subiecților care au obținut scoruri mari (peste 60) la scala chestionarului OPT să li se potrivească următoarele caracteristici: să înceapă acțiuni fără a se gândi la ce servesc și cum se vor termina, să nu se încadreze în termenele fixate.

Analizând rezultatele obținute de subiecți, după criteriul vârstă, se observă că ambele grupuri au înregistrat un scor OPT+ predominant la nivelul mediu al populației (între 40 și 60). În

au regăsit scoruri sub nivelul mediu al populației (peste 60) și doar în grupul celor cu vârsta sub 35 de ani se înregistrează scoruri sub media populației (sub 40).

În ceea ce privește rezultatele obținute de subiecți la Scala OPT+, după criteriul vechime se observă că în grupul celor sub 10 ani se regăsesc doi profesori care au înregistrat un nivel al optimismului sub media populației, nouă profesori cu nivel mediu al populației și 4 profesori cu nivel peste media populației, în timp ce grupul peste 10 ani niciun subiect nu a înregistrat scorul sub nivelul mediu al populației, 11 au nivelul 2 (media populației) și 4 profesori au înregistrat nivelul 3 (peste media populației).

Este posibil ca optimismul, speranța în reușită, încrederea în sine să crească pe măsura avansării în vârstă și acumulării experienței profesionale. Considerăm că odată cu vârsta, cadrele didactice acumulează experiență la catedră, obțin gradele didactice, se eliberează de anumiți factori de stres și astfel devin mai optimiste.

Conform acestor rezultate putem afirma că subiecții în vârstă de peste 35 de ani sunt mai optimiști decât cei sub 35 de ani ceea ce confirmă a doua ipoteză.

Concluzii

Viața oferă omului, indiferent că are un stil explicativ optimist sau unul pesimist, o multitudine de experiențe plăcute sau neplăcute. La capătul ei, privind în urma lor, putem observa că optimistul a navigat mai bine prin ele decât pesimistul. Cel dintâi s-a ridicat de fiecare dată când a avut un eșec, al doilea a căzut și a stat acolo, rareori ridicându-se. Optimistul și-a creat visuri, a avut succes și le-a atins, s-a bucurat, s-a simțit bine, rareori s-a îmbolnăvit. Pesimistul nu și-a îngăduit să viseze, a trecut de la eșec la catastrofă, și-a plâns de milă, a lăsat oportunitățile să treacă pe lângă el deși putea să le atingă dacă întindea mâna. Optimistul a crezut că poate umbla printre nori iar pesimistul l-a adus cu picioarele pe pământ.

Oamenii nu se nasc optimiști sau pesimiști, ei își formează un anumit stil explicativ datorită contextelor în care s-a aflat și care i-au influențat dezvoltarea personalității.

Atât optimismul cât și pesimismul prezintă părți bune și părți rele. Ele se manifestă la nivel individual și la nivel de grup sau organizațional. Menținerea echilibrului între cele două stiluri asigură satisfacția în plan personal și satisfacția în muncă.

Pe parcursul vieții gradul de optimism al unei persoane înregistrează fluctuații mai mici sau mai mari, uneori manifestând pesimism în probleme legate de viața profesională, socială, familială sau personală. S-a dovedit că un pesimist este mai greu de înșelat, de manipulat sau de influențat decât un optimist. Pesimiștii își formează propriile idei și sunt fideli acestora.

Fiecare persoană prezintă ambele stiluri explicative: optimist și pesimist, însă doar unul este dominant. O persoană optimistă manifestă pesimism în anumite condiții: când evaluează o situație dacă este sau nu periculoasă, când evaluează prioritățile, când dorește să soluționeze o problemă și pune în balanță aspecte pro și contra etc. O persoană pesimistă dacă nu ar manifesta și optimism (uneori) s-ar izola, sentimentul de culpabilitate ar fi atât de mare încâ nu i-ar permite desfășurarea niciunei activități. Proporția în care se regăsesc cele două stări sunt definatorii pentru activitatea persoanei respective.

Înregistrarea pesimismului mai mult în rândul profesorilor pentru învățământ preșcolar debutanți (conform rezultatelor cercetării) poate fi generată de faptul că se văd copleșiți de multitudinea de documente școlare care trebuie realizate corect și la timp, de faptul că nu au fost pregătiți pentru toate situațiile pe care le-au întâlnit în practică, de faptul că încă nu au proprii lor copii și sunt prinși în problemele ridicate de 30 de prescolari, în același timp, de lipsa materialelor didactice pe care o regăsesc în sălile de grupă poate, salariul nu este motivant, sunt încă în curs de

normelor care reglementează sistemul de educație și lista poate continua. Se recomandă ca, atunci când un subiect obține scoruri mici la scalele chestionarului OPT să i se administreze un chestionar pentru evaluarea stimei de sine, pentru că este de așteptat ca acesta să aibă și o stimă de sine redusă.

După cum s-a observat în urma cercetării pe măsura avansării în vârstă și a acumulării experienței în profesia didactică nivelul optimismului crește. Motivul ar putea fi, pe de o parte creșterea încrederii în sine datorată avansării în gradul didactic și eliminarea stresului datorat examenelor aferente acestora, iar pe de altă parte creșterea salariului care se realizează proporțional cu vechimea în învățământ și a gradelor didactice.

Datorită faptului că majoritatea cadrelor didactice din învățământul preșcolar au înregistrat un scor al optimismului la nivelul mediu al populației putem concluziona că acestea, în contextul socioprofesional în care se regăsesc, sunt realiste, știu cu ce se confruntă pe plan educațional și la nivel social, nu se lasă doborâte de lipsurile din sistem sau de imaginea profesorului în societate și își îndeplinesc rolurile cu simț de răspundere.

Bibliografie;

Bonchiș, E., et al, (2006), *Introducere în Psihologia Personalității*, Editura Universității din Oradea, Oradea

Casangiu, I.L., (2016), *Management școlar, de la impresii artistice și reflecții, la teorie și aplicații*, Editura Sitech, Craiova.

Căprioară, D., Neacșu, I., coord, (2016), *Repere în metodologia cercetării educaționale*, Editura Sitech, Craiova.

Cucoș, C., (2006), *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași.

Cucoș, C., (2009), *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice*, Polirom, Iași.

Enache, R., Giurgiu, L., (2017), *Psihologia generală cu aplicații în practica asistenței sociale*, Editura Universitară Bucuresti.

Frunză, V., (2015), *Optimizarea comunicării didactice în activitatea de instruire*, Editura Didactică și Pedagogică, București.

Moise, I., (2010), *Carierea didactică între motivație și performanță*, Editura Sfântul Ierarh Nicolae - editura digitală.

Păun, E., (2017), *Pedagogie. Provocări și dileme privind școala și profesia didactică*, Editura Polirom, Iași.

Pânișoară, I.O., (2009), *Profesorul de succes*, Editura Polirom, Iasi.

Pânișoară, I.O., (2010), *Motivarea pentru cariera didactică*, Editura Universității din București.

Pânișoară, I.O., (2017), *Ghidul profesorului*, Editura Polirom, Iasi.

Seligman, M.E.P., (2004), *Optimismul se învață. Știința controlului personal*. București: Editura Humanitas.

Zlate, M., *Fundamentele psihologiei*, Editura Pro Humanitate, București.

Zlate, M., (2007), *Tratat de psihologie organizațional-managerială, volumul al II-lea*, Editura Polirom, Iasi.